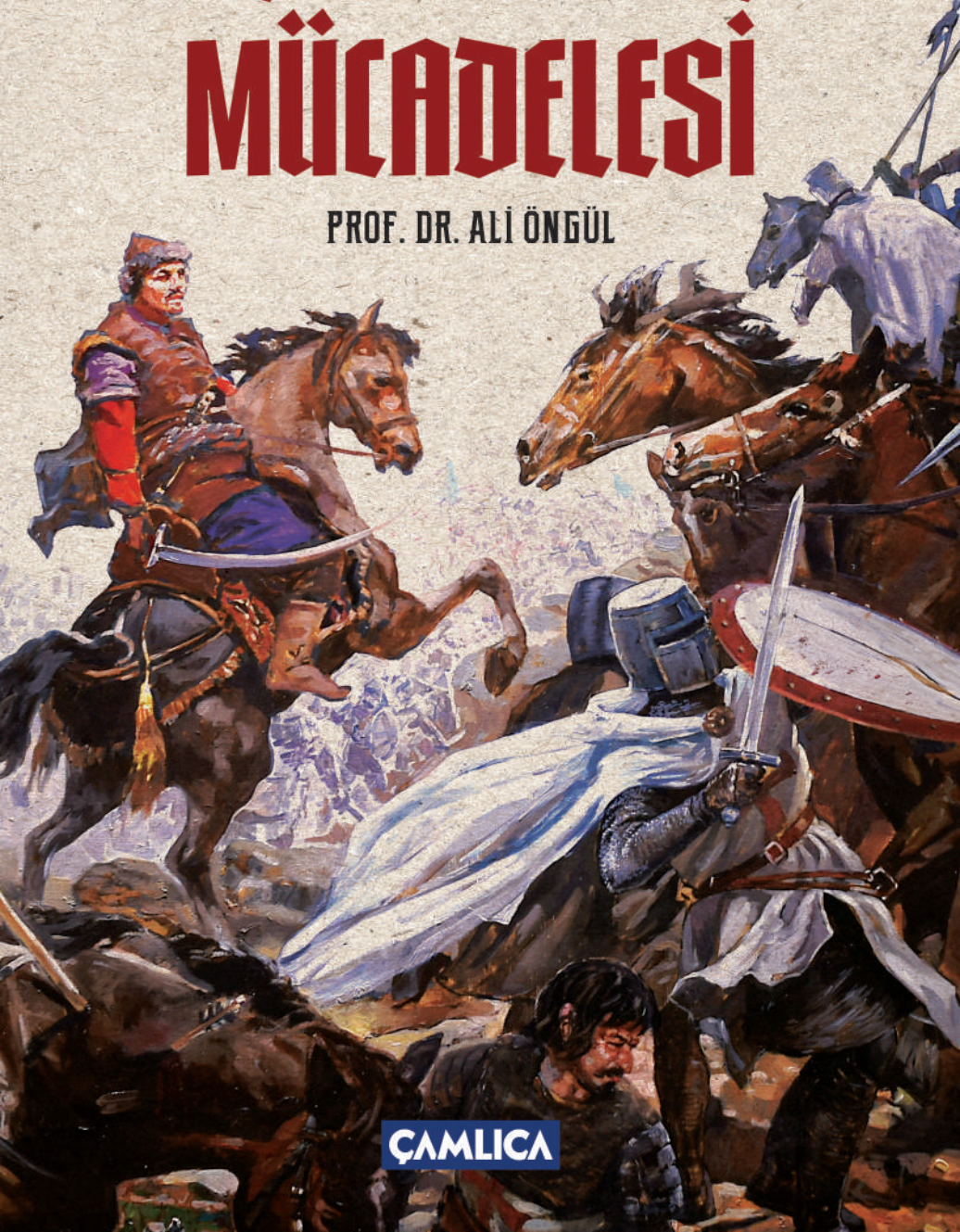

SELÇUKLU-HAÇLI MÜCADELESİ

PROF. DR. ALİ ÖNGÜL

ÇAMLICA

Doğru bilgi doğru kaynaktan alınır...

Çamlıca Basım Yayın / 229

SELÇUKLU-HAÇLI MÜCÂDELESİ

Prof. Dr. Ali ÖNGÜL

Yayın Yönetmeni

Kemal Erkan

Editörler

Osman Doğan

Soner Demirsoy

Grafik Tasarım

Fatih Devrez

Kapak Tasarımı

Ahmet Ziya Kahraman

1. Basım: İstanbul 2025

ISBN: 978-605-2301-93-7

ÇAMLICA

Baskı ve Cilt

Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş.

Bağlar Mah. Mimar Sinan Cad.

No: 54 Güneşli - Bağcılar / İstanbul

Tel: 0212 657 88 00 (pbx)

www.camlicabasim.com

bilgi@camlicabasim.com

T.C. Kültür Bakanlığı Yayıncılık

Sertifika No: 46592

© Bu eserin bütün yayın hakları anlaşmalı olarak Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş.'ye aittir.

İzinsiz yayınlanamaz.

SELÇUKLU-HAÇLI MÜCADELESİ

PROF. DR. ALİ ÖNGÜL

ÇAMLICA

İstanbul 2025

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	13
------------	----

HAÇLI SEFERLERİ VE HAÇLILARLA MÜCADELELER

A) SELÇUKLULAR DEVRİ

Haçlı Seferi Düşüncesini Hazırlayan Sebepler	15
Haçlı Seferine Çıkmak için Çağrı Yapılması	19
Pierre l'Ermite İdaresindeki Haçlı Seferi (1096)	21
A) Birinci Haçlı Seferi (1096-1099)	24
Haçlıların Urfa'ya Hâkim olması (10 Mart 1098).....	27
Haçlıların Antakya'ya Hâkim Olması (3 Haziran 1098)	28
Emîr Kürboğa'nın Antakya'yı Kuşatması (7 Haziran 1098).....	31
Haçlıların Haleb Bölgesine Hâkim Olma Faaliyetleri (1098).....	33
Haçlıların Kudüs'e Doğru Yürümleri.....	34
Kudüs'ün Kuşatılması ve Zaptı (15 Temmuz 1099)	37
Haçlıların Kudüs'te Yaptıkları Katliâm	39
1101 Yılı Haçlı Seferleri	43
HAÇLI DEVLETLERİNİN KURULUŞU.....	45
URFA HAÇLI KONTLUĞU (1098-1144).....	45
1 - Baudouin de Boulogne Dönemi (1098-1100)	45
Samsat ve Suruc'un Urfa Kontluğu'na İlhakı	48
2 - II. Baudouin du Bourg Dönemi (1100-1118).....	48
Sökmen b. Artuk'un Suruc'u Geri Alma Teşebbüsü.....	49
Joscelin de Courtenay'in Urfa'ya Gelişi	49
Harran Savaşı (7 Mayıs 1104).....	51

Urfa'da Norman Hâkimiyeti (1104-1108)	52
Urfa Kontluğu'nun Tankred'e İntikali	52
Çökürmüş'ün I. Urfa Kuşatması (19 Mayıs 1104)	53
Urfa'da Richard de Salerne'in Tankred'e Vekâleti.....	53
Emîr Çökürmüş'ün II. Urfa Kuşatması (1105).....	54
Sultan I. Kılıç Arslan'ın Urfa'yı Kuşatması (1106)	55
Baudouin du Bourg ve Joscelin'in Esaretten Kurtulmaları.....	56
Baudouin du Bourg'un Urfa Halkına Yaptığı Zulüm.....	57
Emîr Mevdud'un Haçlılara Karşı Seferleri	58
Emîr Mevdud'un İlk Seferi (1110)	58
Emîr Mevdud'un İkinci Seferi (1111).....	59
Emîr Mevdud'un Üçüncü Seferi (1112).....	61
Aksungur el-Porsukî'nin	
Musul Valiliğine Atanması ve Haçlılarla Savaşı (1114).....	62
Fırat'ın Batısındaki Ermeni Arazisinin Urfa Kontluğu'na İlhakı	64
Baudouin du Bourg'un Kudüs Kralı Olması	65
3 - I. Joscelin de Courtenay Dönemi (1119-1131).....	65
Joscelin de Courtenay'ın	
Urfa'ya Kont Tayin Edilmesi ve Urfa'ya Gelişi.....	67
Kont Joscelin'in Urfa'da İlk Yılları İlgazi ve Belek	67
Urfa Kontu I. Joscelin ve Kudüs Kralı II. Baudouin'in Esir Düşmeleri.....	73
Urfa Kontu Joscelin'in Esirlikten Kurtulması (28 Temmuz 1123).....	77
Belek'in Son Savaşı ve Vefatı (6 Mayıs 1124)	80
Urfa Kontluğu ve Aksungur el-Porsukî	82
İmâdeddin Zengi'nin Musul Valiliğine Atanması	
ve Haçlılarla Mücadelesi 521 (1127).....	86
I. Joscelin Courtenay'ın Ölümü (1131)	91
4 - II. Joscelin de Courtenay Dönemi (1131-1144)	92
İmâdeddin Zengi'nin Urfa'yı Fethi (24 Aralık 1144)	103
ANTAKYA HAÇLI PRİNKEPSLİĞİ (1098-1268)	112
1 - I. Bohemund Dönemi (1098-1111).....	112

Bohemund'un Dânişmendlilere Esir Düşmesi (Temmuz-Ağustos 1100).....	114
Bohemund'un Esirlikten Kurtuluşu (1103).....	116
2 - Tankred'in İkinci Vekâleti (1105-1112)	118
Rıdvan'ın Haçlılara Karşı İttifak Araması (1106)	121
Efâmiye'nin Haçlıların Eline Geçmesi (14 Eylül 1106).....	123
Tell-Bâşir Savaşı (Ekim 1108).....	124
Melik Rıdvan'ın Atabeg Tuğtekin ile İttifakı (1112).....	126
Melik Rıdvan'ın Vefatı ve Şahsiyeti (10 Aralık 1113).....	127
3 - Roger de Salarne (1112-1119).....	129
Tell-Dânis Savaşı (14 Eylül 1115)	130
Tell-Afrîn Kanlı Meydan Savaşı (26 Haziran 1119).....	133
4 - II. Bohemund Dönemi (1126-1129).....	136
5 - Raymond de Poitiers (1136 -1149)	137
Bizans Devleti'nin Kuzey Suriye'ye Müdahalesi.....	140
Kudüs Haçlı-Latin Krallığı (1099-1291).....	146
1 - Godefroi de Bouillon (1099-1100)	146
Melik Dukak'ın Taberiye Prensi Tancred ile Çatışması (1100).....	148
2 - I. Baudouin de Boulogne (1100-1118).....	149
Taberiye Savaşı (28 Haziran 1113)	150
3 - II. Baudouin du Bourg (1118-1131)	153
4 - Foulque d'Anjon (1131-1143).....	159
5 - III. Baudouin (1143-1162).....	161
Trablus Haçlı Kontluğu (1109-1289)	161
1 - Bertrand (1109-1112)	164
2 - Pons Dönemi (1112-1137).....	165
3 - II. Raymond (1137-1152).....	166
B) İkinci Haçlı Seferi (1147-1148)	167
İkinci Haçlı Seferinden Sonra Doğu'da Durum	173
Nureddin Mahmud'un Yükselişi	173
İnnib Zaferi (29 Haziran 1149)	174
Kudüs Kralı III. Baudouin'in Askalan'ı Zaptı (Mayıs 1153).....	176

Hârim Savaşı (Ağustos 1164)	177
Kudüs Kralı Amaury'nin	
Mısır'a Hâkim Olma Mücadelesi (1163-1169)	178

B) EYYÛBÎLER DÖNEMİ

Selâhaddin Yûsuf b. Necmeddin Eyyûb (1174-1193)	182
Nureddin'in Vefatı Üzerine Şam ve el-Cezîre'de	
Parçalanmış Birliği Selâhaddin Eyyûbi'nin Yeniden Kurma Çabaları.....	183
Hittîn Savaşı (4 Temmuz 1187)	186
Kudüs'ün Fethi (2 Ekim 1187)	191
C) Üçüncü Haçlı Seferi (1189-1192)	193
İkinci Krallık Akka (1192-1291)	199
D) Dördüncü Haçlı Sefer (Hedefinden Sapan Haçlı Seferi) 1204	200
Haçlıların Hedefi Mısır Yerine Bizans	201
İstanbul'un Zaptı ve Tahribi (13 Nisan 1204).....	202
İstanbul'da Latin İmparatorluğu'nun Kurulması (1204-1261)	204
E) Beşinci Haçlı Seferi (1218-1221).....	207
F) Altıncı Haçlı Seferi (1228-1229)	
Alman İmparatoru II. Friedrich'in Haçlı Seferi.....	211
G) Yedinci Haçlı Seferi (1248-1252)	
Fransa Kralı Saint IX. Louis'un Seferi	214
EYYÛBÎ SULTANLARI (1171-1250)	218

C) MEMLÛKLER DÖNEMİ

Mısır'da Memlûklerin Hâkimiyeti Ele Geçirmeleri.....	219
Memlûk - Haçlı İlişkileri.....	221
Yedinci Haçlı Seferinden Sonra Doğu'da Durum	222
Haçlılar Arasında Anlaşmazlıklar	222
Mogolların Ortadoğu'yu İstila Etmeleri	223
Ayn Câlût Savaşı (3 Eylül 1260)	225
Sultan Rükneddin Baybars (1260-1277).....	229

Memlûk - Haçlı Anlaşması.....	232
H) Sekizinci Haçlı Seferi (1270)	
Fransa Kralı IX. Louis'nin Tunus'a Haçlı Seferi	232
Doğu'da Haçlı Hâkimiyetinin Sonu	233
Sultan Seyfeddîn Kalavun (1279- 1290)	239
Melik el-Eşref Selâhaddîn Halil (1290-1293)	240
Son Olarak Düzenlenen Haçlı Seferi (1365)	241
Haçlı Seferleri'nin Türk ve Dünya Tarihi Açısından Sonuçları	244
BİBLİYOGRAFYA.....	251

ÖNSÖZ

Ortaçağ Yakındoğu tarihini üç önemli hadise belirler. Bunlardan birincisi, İslâm dininin doğuşu ve Müslümanların o sıralarda Hristiyan hâkimiyetinde bulunan ülkeleri fethetmeleri; ikincisi, İslâm dinini kabul eden Türkler'in Doğu'dan Batı'ya yönelerek duraklamış olan İslâm'daki cihad ve fetih ruhunu yeniden harekete geçirip öteden beri İslâm'ın ideali olan Anadolu'yu fethetmeleri; üçüncüsü ise bunların reaksiyonu olarak Haçlı Seferleri'nin başlaması ve uzun süre bu topraklarda İslâm-Haçlı mücâdelesidir.

Peygamber Efendimiz'in (s.a.v) hâli hayatında İslâmiyet, Arabistan Yarımadası'nda yayılmıştı. Ancak Peygamber Efendimiz'in (s.a.v) hâli hayatının son zamanlarında bazı bölgelerde sahte peygamberler, ridde (dinden dönme) hadiseleri ve toplu isyan hareketleri başlamıştı. Resulullah Efendimiz'in (s.a.v.) vefatından sonra halife seçilen Hazret-i Ebû Bekir (r.a.), bu ridde hadiselerini bastırdıktan sonra Arap Yarımadası'nın kuzeyine düzenli ve geniş çaplı bir fetih başlatmaya karar verdi. Zaten Resulullah Efendimiz (s.a.v.), kuzeye yaptığı Mûte ve Tebük seferleri, sonra da Suriye'ye göndermek üzere Üsâme (r.a.) ordusunu hazırlaması ile buna işaret etmiş ve stratejiyi belirlemiştir.

Hazret-i Ebû Bekir (r.a.) devrinde (632-634), İran cephesinde bazı başarılar elde edildi. Bizans cephesinde ise Ecnâdeyn zaferi (30 Temmuz 634) kazanıldı. Hazret-i Ömer (r.a.) devrinde (634-644) Sâsânî Devleti yıkıldı. Bizans'a karşı kazanılan Yermük zaferi (20 Ağustos 636) ile Suriye ve Filistin ele geçirildi, Mısır fethedildi.

Hazret-i Osman (r.a.) zamanında da (644-656), fetihlere devam edildi. Ancak Hazret-i Ali zamanında (656-661), bazı iç gaileler ortaya çıktı. Müslümanlar kendi iç meselelerini çözmekle meşgul oldular. Emevîler zamanında (661-750), fetihler yeniden başladı. Bu devirde, İslâm devletinin sınırları Kafkaslar'dan Yemen'e, Orta Asya'dan Pireneler'e kadar uzanıyordu. Abbâsîler devrinde, Bizans'a karşı Anadolu'ya seferler yapıldı ise de, fazla bir ilerleme kaydedilmedi. Daha sonra fetihler tamamen durdu.

İslam dinini kabul eden ilk Türk devletlerinden Karahanlılar (840-1212), İslâm'ın doğu sınırında hüküm süren bir bölge devleti idi. Gazneliler (963-1186), şimdiki Afganistan toprakları üzerinde hüküm süren, daha çok Hindistan'a seferler yapan ve burada İslâmiyet'i yayan bir Türk devleti idi.

İlk Müslüman Türk Devletleri'nden Selçukluların yönü ise batıya oldu. Büyük Selçuklu Devleti kurulduktan sonra (1040) batıya yönelmesiyle, duraklamış olan İslâm'daki cihad ve fetih ruhu yeniden harekete geçti. Büyük Selçuklu sultanı Tuğrul Bey'in, Abbâsî halifesi Kâim-Biemrillah'ın daveti üzerine Bağdad'a gelişi (18 Aralık 1055) ve halifenin siyasî iktidarı ona devretmesiyle Selçuklular, Ortadoğu İslâm dünyasının yönetimini üstlenmiş oluyordu. Selçuklular döneminde Malazgirt Zaferi (26 Ağustos 1071) ile Anadolu kapıları Türklere açıldı. Anadolu, Suriye ve Filistin fethedildi. Buna karşılık da Haçlı Seferleri başladı (1096). Yegâne başarıya ulaşan Birinci Haçlı Seferi'nin sonunda Ortadoğu'da Haçlı Devletleri kuruldu. Bu devletlerle ve bundan sonra gelen Haçlılarla mücadele edilmek zorunda kalındı.

Bu çalışmamızda Haçlılar'ın Ortadoğu'ya gelmeleri, burada devletler kurmaları, Selçuklular'ın, daha sonra da Eyyubîler'in ve Memlükler'in Haçlılarla mücâdelelerini ele aldık. Eserimizin faydalı olacağını umar, basılmasında emeği geçen yayınevi çalışanlarına şükranlarımı sunarım.

Prof. Dr. Ali ÖNGÜL

HAÇLI SEFERLERİ VE HAÇLILARLA MÜCADELELER

A) SELÇUKLULAR DEVRİ

Haçlı Seferi Düşüncesini Hazırlayan Sebepler

XI. asrın sonlarına doğru Avrupa’da özellikle kilisenin (Papalık) önderliğinde, esas itibarıyla Hazret-i İsa’nın (a.s.) doğduğu şehir olan Kudüs’ü, Müslümanlar’ın elinden geri almak amacıyla başlatılan seferlere Haçlı seferleri denir. Haçlı seferleri, Doğu-Batı, Hilâl-Haç mücadelesinin çok önemli ve hareketli bir safhasını teşkil eder.¹

Devrin müslüman tarihçilerinin “Franklar” kelimesiyle ifade ettiği Haçlılar tabiri, Doğu’da ilk defa Osmanlılar tarafından Fransızca “Croisades” kelimesinin karşılığı olarak “Ehl-i Salîb”, Araplar tarafından da “Salîbiyyûn” şeklinde kullanılmaya başlanmıştır. Bu seferlere katılanlara, giysilerinin üstünde haç işareti taşıdıkları için bu ad verilmiştir.

Hareketin meydana çıkış sebebi, Haçlı seferleri üzerinde çalışanları meşgul eden en önemli konudur. Bu hareketi doğuran sebeplerin çeşitliliği üzerinde durulmasına rağmen Batı dünyası, Haçlı seferlerinin asıl sebebinin dinî unsurlar olduğu kanaatindedirler. Halbuki, Ortaçağ Avrupa toplumunu bu seferlere çıkmaya zorlayan unsurlar aslında siyâsî, sosyal ve ekonomik sebeplerdir. Batılılarca

¹Demirkent, *Haçlı Seferleri*, İstanbul 1997, s. 1-4; a.mlf., “Haçlılar”, *DİA*, XIV, 525; A. Öngül, *Selçuklular Tarihi*, Manisa 2007, I, 180, II, 25.

ileri sürülen dinî motif ise sadece itici bir güçtür. Çünkü Haçlı seferi düşüncesinin ortaya atıldığı sıralarda Avrupa’da yıllardan beri süregelen açlık, yoksulluk ve toprak azlığı gibi sıkıntıların doğurduğu kargaşanın yanında ücretli askerlik anlayışı ve kolonizatör bir taşıma hareketi de başlamış bulunuyordu. Avrupa toplumu üzerinde en büyük tesire sahip bulunan kilise, hem düzenin bozukluğuna çare arıyor hem de gittikçe artan gücünü Doğu’ya hâkim olmak için kullanmak istiyordu. Bu hareketin başlamasına öncülük eden kilisenin, Doğu’ya yapılacak bir seferin sağlayacağı faydaları topluma yayarken dinî motifi ön plana çıkarması normaldi. Haçlı seferine katılanların günahlarının affını ve uhrevî mükâfat vaad eden kilise, siyasî amacını gerçekleştirmek için dinî motiften faydalanmıştır.

‘Kutsal toprakları kurtarma’ sloganı, Haçlı seferlerinin hedefini açıklamaktan ziyade kamufle etmek maksadıyla kullanılmıştır. Çünkü bu seferin hedefi olarak gösterilen Kudüs, Hazret-i Ömer (r.a.) zamanında 637 yılında fethedilmiş ve o tarihten beri aralıksız, Müslümanların hâkimiyetinde kalmıştır. Bu süre içinde Hristiyan Bizans dünyası sadece bir defa, X. asırda askerî bakımdan güçlendiği Makedonya hânedanı zamanında İmparator Ioannes Çimeskes devrinde (969-976), Kudüs’ü geri almak için teşebbüste bulunmuş, daha sonra bu konudaki niyetini belirtmemişse de, bu girişim sonuçsuz kalmış ve imparatorluk VII. asırdan beri devam eden bölgedeki İslâm hâkimiyetini kabullenmişti. Batı Hristiyanları da, asırlardan beri duruma ciddi bir reaksiyon göstermemişlerdi.

Aslında Hristiyanlığın en yüksek makamı olan Roma kilisesinin asırlardan beri süregelen asıl arzusu ve çabası, İslâm dünyasına karşı mücadeleden ziyade, bütün Hristiyanlık dünyasının tek efendisi olmak gayesini gerçekleştirmek olmuştur. Ancak İstanbul patrikliği de aynı üstünlük iddiasını savunmaktaydı. Daha VII. asrın sonunda iki taraf arasında beliren dogmatik anlaşmazlıklar zaman zaman gösterilen anlaşma çabalarına rağmen iki kiliseyi yıllar geçtikçe birbirinden tamamen uzaklaştırmıştı. Bunun sonucunda ise, tarihî akışın zorunlu hale getirdiği Schisma (Ayrılma) terimiyle ifade edilen, iki kilise arasındaki kesin ayrılık 1054’te gerçekleşti. Artık iki rakip

kilise için kendi iddiasını karşı tarafa kabul ettirmek yani Hristiyanlığın en yüksek başkanı olduğunu ispatlamak en mühim amaçtı. XI. asrın sonuna doğru Batı toplumunda oluşan uygun ortam sayesinde, artık Doğu'ya karşı harekete geçme fırsatını nihayet yakaladığını düşündü. Bizans, askerî bakımdan gücünü çoktan yitirmişti. Batı, rahatça Bizans'ın yerini alabilir, İstanbul patriğine boyun eğdirebilir ve asırlardan beri bütün Akdeniz çevresine hâkim olan İslâm'ın gücünü kırıp, özellikle yarım asırdan beri Anadolu'ya yerleşmekte olan Türkleri buradan söküp atarak bu topraklara bizzat sahip olabilirdi. Gerçekten de, 1096'da başlayan Birinci Haçlı seferinin orduları, her ne kadar bu defa Bizans'ı zaptetmedilerse de, daha Kudüs'e varmadan ve varacağı henüz belli değilken, Avrupalıların önce Urfa'da (10 Mart 1098), sonra Antakya'da (3 Haziran 1098) Haçlı devletleri kurmaları, onların bu maksatlarını ortaya koymuştur.

XI. asrın ikinci yarısında Avrupa için bu amacını gerçekleştirecek bir fırsat doğdu. 1074'te Bizans imparatoru VII. Mikhail (1071-1078), o zamana kadar Hristiyanlığın doğu sınırını korumak görevini üstlenen imparatorluğun askerî bakımdan düştüğü güçsüzlüğü gidermek üzere Papalığın aracılığıyla Avrupa'dan Türklere karşı asker yardımı istemekteydi. Esasen Papalık bir süredir, Bizans'ın Anadolu'daki Türk ilerleyişini durduramamasından endişe duyuyordu. Bu sebeple Papa VII. Gregorius (1073-1085), imparatorun, Türkleri Anadolu'dan atmak için askerî yardım çağrısını olumlu karşıladı. Fakat papa, hayalini kurduğu böyle bir askerî yardım uygulama aşamasına getirecek durumda değildi ve iki taraf arasındaki yakınlaşma sonuçsuz kaldı. Bununla beraber bu duygu ve düşünceler, Batı'da hiç unutulmadı ve onbeş yıl sonra Papalık tahtına çıkan II. Urbanus (1088-1099) ile Bizans imparatoru Aleksios I. Komnenos (1081-1118) arasında bu konu yeniden ele alındı.

Diğer taraftan 1071 Malazgirt zaferi, Türklere Anadolu kapılarını açmıştı. Türklerin ilerleyişleri kısa zamanda Ege kıyılarına kadar uzandı. Türklerin Anadolu'ya yerleşmeleri, Bizans'taki iktidar kavgaları yüzünden taht üzerinde iddia sahibi olan kişilerin kendi çıkarları doğrultusunda zaman zaman Türk beyleriyle anlaşma ve yardım

elde etme çabaları sebebiyle kolaylaştırılmış oldu. Sonuçta Malazgirt savaşından sonra on yıl geçmeden Türkler, başkent İstanbul'un çok yakınındaki İznik'i ele geçirip Boğaziçi kıyılarına kadar ilerlemişlerdi. Kutalmışoğlu Süleymanşah, Anadolu'da Türk hâkimiyetini kurarken, 1081'de Bizans imparatoru Aleksios I. Komnenos ile yaptığı Dragos Suyu anlaşmasıyla ona bu gerçeği kabul ve tasdik ettirmişti.

Ancak, Bizans'ın bütün meselesi Anadolu değildi. İmparator Aleksios, 1071'de Bari şehrini zapteden ve Güney İtalya'daki topraklarını ele geçirdikten sonra 1081'de Balkanlar'a atlayıp Bizans arazisini işgal eden Norman reisi Robert Guiskard ile oğlu Bohemund'un saldırılarına karşı da savaşmak zorunda kalmıştı. Bu yıllardaki görünüş, doğu ve batı sınırları parçalanmış Bizans İmparatorluğu'nun tam manasıyla çöküşüne ve sonunun geldiğine işaret ediyordu. Fakat imparator, nasıl 1085'te Robert Guiskart'ın ölümüyle Norman tehlikesinden kurtulduysa, doğuda 1086'da Süleymanşah'ın vefatıyla Türk baskısının azalmasıyla düştüğü kaçınılmaz kaderi erteleme imkânını bulmuştu. İmparator, bu durumdan faydalanmasını bildi, Süleymanşah'ın vefatından sonra Türk beyleri arasındaki anlaşmazlıklar yüzünden Anadolu'da hâkimiyet bölünmüştü. Bundan altı yıl sonra 1092'de Büyük Selçuklu sultanı Melikşah'ın vefatından sonra ise Büyük Selçuklu Devleti içinde otorite boşluğu ve iktidarı ele geçirmek için hânedan mensupları arasındaki mücadeleler, bütün Türk dünyasını zora soktu. İmparator, güçlü ordularla tam zamanında yapılacak birkaç seferin Anadolu'daki Türk kudretini tamamen kıracağını düşünüyordu. Fakat güçlü ordular kuracak yeterli sayıda askeri yoktu. Ordusunu kuvvetlendirmek amacıyla imparatorluğun geleneksel politikasına uyarak Batı'dan, ücretli asker istemek akıllı bir iş olacaktı. Eger Papa Urbanus, nüfuzu sayesinde imparatora, Batı'dan asker toplamada yardımcı olursa, ihtiyaç duyulan güçlü ordular kurulabilirdi. Bu sebeple daha 1089'da İmparator Aleksios, Papa Urbanus'un başkanlığında toplanan Melfi Konsili'ne elçiler göndererek Batı ile uyumlu bir politika yürütmeye hazır olduğunu belirtti. 1095'teki Piacenza Konsili'ne katılan Bizans elçileri, bu defa Türkler geri

atılmadıkça Hristiyanlığın doğu sınırının güvenceye alınamayacağını ve bunu sağlamak için de imparatorun hizmetinde Türklere karşı savaşmanın şerefli bir iş olacağını dile getirdiler.

Bütün Hristiyanlık âlemi üzerinde hâkimiyet kurmak düşüncesini benimseyen Papa Urbanus için imparatorun teklifi, bulunmaz bir fırsattı. Teklifi, büyük bir memnunlukla karşıladı ama bu isteği farklı bir açıdan değerlendirdi. Belki de sayısı birkaç bin kişiyle sınırlı kalacak ücretli asker toplamak yerine bu isteği, Batı'nın kavgacı şövalyelerini, topraksız köylülerini, aç ve sefalet içinde yaşayan herkesi, para ve toprak sahibi olacakları düşüncesini aşılayıp zengin Doğu'ya büyük bir askerî sefer düzenlemeye teşvik ederek cevaplandırmak, Avrupa bakımından çok daha faydalı bir girişim olurdu. Ancak Urbanus'a göre, geniş kitleleri Doğu'ya savaşmak hususunda kolayca etkilemek için sadece iyi ücret propagandası yeterli değildi. Bunu daha çekici bir sebebe dayandırmak gerekti. Çünkü Batı dünyası, Bizans'ın elde edeceği başarılarından kendi çıkarlarına uygun düşecek, manevî bakımdan ve dinî hislerini şevk ve galeyana getirecek bir çağrının uyandıracığı cazibe ile Doğu'ya gitmek hevesine kapılabilirdi. Öyleyse Doğu'ya düzenlemek sefer Hazret-i İsa (a.s.) aşkına, din uğruna fedakârlık ve sevgi konusu üzerine oturmalı, çağrı bu doğrultuda yapılmalıydı.²

Haçlı Seferine Çıkmak İçin Çağrı Yapılması

Papa II. Urbanus, 18-28 Kasım 1095 tarihleri arasında, Fransa'nın Clermont şehrinde toplanan Konsil'in 27 Kasım Salı günü düzenlenen açık hava toplantısında din adamlarından ve halktan oluşan büyük kalabalığa hitap ederek, Haçlı seferi çağrısını yaptı. Bu çağrıda Batı Hristiyanlarına, Doğu'daki din kardeşlerini Türklerin baskı ve zulmünden kurtaracak bir savaşa katılmanın, dinî açıdan ne kadar şerefli bir görev olduğu mesajını verdi. Urbanus, konuşmasında Türklerin hükmünde yaşamının korkunçluğunu

² Steven Runciman, *Haçlı Seferleri Tarihi* (çvr. F. Işıltan), Ankara 1986, I, 65-82; Demirkent, "Haçlı Seferleri Düşüncesinin Doğuşu ve Hedefleri", *TD*, XXXV (1994), 65-76; a.mlf., *Haçlı Seferleri*, s. 1-4; a.mlf., "Haçlılar", *DİA*, XIV, 525; a.mlf., *Türkiye Selçuklu Hükümdarı Sultan I. Kılıç Arslan*, Ankara 1996, s. 20-21.

vurguluyor, Türklerin İstanbul için ne derece tehlikeli olduğunu mübâlagalı bir şekilde anlatıyor ve Doğu Hristiyanlarının Batılı kardeşlerinden yardım beklediğini söylüyordu. Düşüncesine göre, İspanya’da Müslüman Araplara karşı sürdürülen savaş ile Doğu’da, Türklere karşı yapılacak mücâdele aynı değerdeydi. Urbanus, daha sonra düşüncesini, “Hristiyanları bir yerde Müslümanlardan kurtarıp, başka bir yerde yine onların zulüm ve baskısında bırakmak fazilet değildir.” sözleriyle ifade etmiştir. Hâlbuki Batı dünyasında, İslâm ülkelerinde yaşayan Hristiyanlara Müslümanların müsamahası pekâlâ biliniyordu. Kudüs’ün VII. asırda Müslümanlar tarafından fethinden sonra Hristiyanlar buraya yapılan hac ziyaretleri hiç kesilmemiş, hatta artarak devam etmişti. Hristiyanlar, dinlerinin icaplarını yerine getirebiliyorlardı. Kiliseleri açık ve kendi mahkemeleri vardı. Büyük Selçuklu Devleti’nin kurulması ve Türk hâkimiyetinin başlaması da bu topraklarda yaşayan Hristiyanların durumunu etkilememişti. Durumun bozulmuş olması ileri sürülemezdi. O halde Papa II. Urbanus’un sözleri gerçeği ifade etmiyordu. Fakat Türklere karşı yapılacak savaş için bazı bahaneler lazımdı.

Urbanus, Haçlı çağrısını yaparken, aynı zamanda bu seferin büyük bir hac yolculuğu olacağını belirtiyor, bu sefere katılanlara günahlarından af ile hacıların şahısları ve malları için kilisenin daha önceleri hacca gidenlere verdiği koruma güvencesini de tekrarlıyordu. Fakat bu, acâyip bir hac davetiydi. Çünkü Urbanus, sefere katılmayı sadece silah taşıyan şövalyelerle, yani genç ve sağlıklı kişilerle kısıtlıyordu. Özellikle keşişlerin gitmesini yasaklıyordu. Din adamlarının dışında ihtiyarların, hastaların ve kadınların da sefere çıkmak için uygun olmadığını söylüyordu. Bununla beraber papanın çağrısı Hristiyan âleminde büyük bir coşkuyla karşılandı. Onun bu hararetle konuşmasının yankıları çok tesirli oldu. Papa II. Urban, piskoposlardan ve papazlardan, Haçlı seferini her yerde vaaz ederek anlatmalarını istedi. Kendisi de bundan sonra Avrupa’da birçok şehir ve köyü dolaşarak yaptığı tesirli ve heyecanlı konuşmalarla Haçlı seferinin gerçekleşmesini sağladı.